

УДК 061.22:050(474.5) «Відомості Литовсько-Українського товариства»

«ВІДОМОСТІ ЛИТОВСЬКО-УКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА»: ВНЕСОК ДО ЛИТОВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Алдона ВАСІЛЯУСКЕНЕ

*Шяуляйський університет, Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Vivulskio, 15-12, Vilnius, 2006, Lietuva*

Досліджено тематику та проаналізовано вплив на суспільно-культурне життя Литви інформаційного бюлетеня «Відомості Литовсько-Українського товариства» (1932–1935 рр.). Це було перше періодичне видання в Литві, присвячене проблемам громадського та політичного життя на українських землях 30-х років ХХ ст., покликане інформувати литовців про українську історію та культуру, про видатних діячів українського національного руху.

Ключові слова: Литва, Литовсько-Українське товариство, «Відомості Литовсько-Українського товариства», Каунас, М. Біржішка.

Після здобуття незалежності співробітництво Литви з сусідами, колишніми радянськими республіками, а тепер незалежними державами, зав'язалося на нових засадах. У Києві 4 серпня 1993 р. підписано Угоду між Урядом Литовської Республіки й Урядом України про співробітництво в сфері освіти, науки та культури, а 19 березня 2002 р. у Вільнюсі підписано Угоду між Міністерством освіти і науки Литовської Республіки та Міністерством освіти та науки України про співробітництво у сфері освіти й науки. Крім цього, 27 вересня 2003 р. в Ялті підписали Регламент роботи робочої групи зі співробітництва в сфері наукових досліджень Міністерства освіти і науки Литовської Республіки і Міністерства освіти і науки України при Міжурядовій литовсько-українській комісії з торгово-економічного і науково-технічного співробітництва. Дещо пізніше, 21 червня 2004 р. у Вільнюсі робоча група вирішила розпочати створення програми наукових досліджень, визначила принципи фінансування та відбору наукових проєктів. Пріоритетні напрями двостороннього співробітництва між Литовською Республікою та Україною в ділянці наукових досліджень підтверджено у Вільнюсі 19 червня 2006 р.

Зауважимо, що й деякі вищі школи Литви вже підписали договори про співробітництво з аналогічними інституціями в Україні. Згадаємо Шяуляйський університет, який 30 вересня 2004 р. підтвердив договір про співпрацю, підписаний 17 серпня 2004 р. із Василянським інститутом філософсько-богословських студій ім. митрополита Йосифа Вельямина Рутського в Брюховичах. Ще через півроку, тобто 5 травня 2005 р., Шяуляйський університет підписав договір про співпрацю із Львівським національним університетом (ЛНУ) імені Івана Франка.

Підписані вищими школами договори про співпрацю реалізуються на практиці по-різному: відбуваються наукові конференції¹, виходять у світ статті в наукових ви-

¹ *Васіляускене А.* Акценти наукових і культурних зв'язків отців василян і литовці // Світло (Канада). – 2003. – Ч. 3. – С. 106; *Ії ж.* Наукові конференції та дослідження з історії Василянського чину в Литві // Ковчег. Науковий збірник із церковної історії. – Число 4: Еклезіяльна й національна ідентичність греко-

даннях², з литовської мови перекладено українською та видано ЛНУ ім. Івана Франка монографію автора цієї статті³. Для організації подальшої науково-дослідної, педагогічної та просвітницької діяльності Шяуляйського та Львівського національного ім. Івана Франка університетів будуть створені центри досліджень літуаністики та україністики відповідно у Львові та Шяуляї.

Основи просвітницької діяльності започатковано ще в першій половині ХХ ст. після проголошення незалежності Литви (16 лютого 1918 р.). Цю важливу місію здійснило Литовсько-Українське товариство, зокрема, завдяки виданню ним бюлетеня «Відомості Литовсько-Українського товариства» (далі – «Відомості...»). Але ні історія Литовсько-Українського товариства, ні згадане видання ще не дочекались спеціальних наукових досліджень.

Мета роботи – оглянути і проаналізувати зміст та значення видаваного Литовсько-Українським товариством інформаційного бюлетеня «Відомості...».

Після проголошення незалежності (1918) в Литві з'явилося чимало нових наукових, культурних та просвітницьких товариств. Деякі з них працювали інтенсивно, інші не могли виконати поставлених перед ними завдань і зникали. Серед тих, що втрималися, важливу просвітницьку діяльність виконувало Литовсько-Українське товариство, створене 1929 р. Метою його було допомогти литовцям краще пізнати громадське, культурне та політичне життя України. Щоб реалізувати таку ідею, товариство вирішило у 1932 р. видавати періодичний бюлетень «Відомості...».

Формат бюлетеня, місце зберігання.

Маленьке (лише 4 сторінки) перше число бюлетеня, з'явившись у березні 1932 р., швидко зросло в обсязі і в квітні вже сягнуло 17 сторінок (майже всі наступні числа мали 16 сторінок). Бюлетень видавався нерегулярно, іноді один раз на місяць, іноді раз на кілька місяців. Усього за час його існування (1932–1935) у світ вийшло 17 чисел (див. таблицю 1). Друкувала бюлетень друкарня В. Аткичюнаса в Каунасі.

У виданому 1993 р. Центром бібліографії та книгознавства Литовської національної бібліотеки ім. Мартінаса Мажвідаса каталозі литовських періодичних видань (1823–1940, відповідальний редактор З. Яцкунене) зазначено, що повний комплект цього бюлетеня (всі 17 номерів) належать чотирьом бібліотекам Литви: Литовській національній бібліотеці ім. Мартінаса Мажвідаса, бібліотекам Литовської академії наук, Інституту історії Литви та Вільнюського університету. В інших п'яти книгозбір-

католиків Центрально-Східної Європи. – Львів: Видавництво Українського католицького університету, 2003. – С. 329–331.

² *Васіляускене А.* Дослідження Берестейської унії та Греко-католицької Церкви у Литовській Католицькій Науковій Академії. *LKMA Metraštinis*. Vilnius, 1998. Т. 12 // Український гуманітарний огляд / Національний університет «Києво-Могилянська Академія». – Київ, 1999. – Вип. 2. – С. 273–279; *Її ж.* Литовська Католицька Наукова Академія: минуле чи майбутнє // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Дрогобич, 2000. – Вип. IV. – С. 278–285; *Її ж.* Наукові установи у Литві: Католицька Академія Науки литовців в історичному аспекті // Південний архів. Історичні науки. Зб. наук. праць. – Херсон, 2001. – С. 14–20; *Її ж.* Внесок жінок-науковців у діяльність Литовської католицької наукової академії // Там само. – Херсон, 2003. – Вип. 10. – С. 76–82; *Її ж.* Кардинал Йосиф Сліпий (1892–1984): огляд зв'язків з членами Академії наук католиків – литовців // Науковий вісник Чернівецького університету. – Чернівці: Рута, 2005. – Вип. 272. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. – С. 138–143; *Її ж.* Литовська католицька наукова академія: видавнича діяльність (1922–1940) // Вісник Львівського університету. Серія книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – Львів, 2006. – Вип. 1. – С. 120–132; *Її ж.* Цикл конференцій «Чин Св. Василя Великого» в контексті міждержавних зв'язків // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник за 2006 рік. – Львів: Логос, 2006. – Кн. 2. – С. 296–301.

³ *Паядайте-Васіляускене А.-В.* Кириличні списки Другого Литовського Статуту: палеографія, хронологія, кодикологія. – Львів, 2004. – 176 с.

нях зберігаються неповні комплекти: в бібліотеці Каунаського технологічного університету – тільки за 1932 р., в Каунаській публічній бібліотеці (без №№ 8–10 за 1933 р.), в Бібліотеці державних архівів Литви (№№ 8–10 за 1933 р. та № 16 за 1935 р.), в бібліотеці Інституту литовської літератури та народознавства (№№ 3–5 за 1932 р.; №№ 8, 9 за 1933 р.; №№ 13–15 за 1934 р. та № 17 за 1935 р.), у Центрі бібліографії та книгознавства Литовської національної бібліотеки ім. Мартінаса Мажвідаса за 1932–1934 рр.⁴

У бюлетені не вказані прізвища ні членів редколегії, ні редакторів; в статтях або інформаційних відомостях також немає прізвищ авторів. Вдалося встановити, що редагував бюлетень громадський діяч та журналіст, член правління Литовсько-Українського товариства до 1935 р. Вінцас Дауджвардас (1893–1941), розстріляний більшовиками в 1941 р. разом з іншими в'язнями біля Червян⁵.

Мета бюлетеня.

У першому числі вказано мету бюлетеня «Відомості...»: «Литовсько-Українське товариство діє вже 4 роки. З метою зав'язати тісні стосунки між литовським та українським народами воно організовує лекції, концерти на радіо; через газети інформує литовську громадськість про життя українців та їх боротьбу за незалежність. Але все ще відчувається, що наша громадськість, хоч і гаряче співчуває українському народові та як тільки можливо це виявляє, однак ще мало інформована про муки та досягнення в боротьбі близького народу. Національна свідомість українців та їх громадська діяльність, їх політична активність та боротьба за свободу все посилюються. Наша боротьба за Вільнюс зближує нас з білорусами та українцями, які мають того ж самого ворога що й ми, і такого самого ярма мають позбутися, що й окупована Литва. Тому тим більше потрібно пізнавати сусідів, яких сама доля послала сприяти нашій боротьбі⁶».

Ця мета – здобуття свободи – яскравіше повторюється в 7-му номері бюлетеня того ж року. «Обидва народи об'єднує історичне минуле, об'єднує сьогодення. Третина території Литви зі старою столицею Вільнюсом, де спочивають шановані мужі литовського народу, та багаті землі України з 7-ми мільйонами жителів та зі столицею Львовом сьогодні поневолені нашим спільним ворогом, який на всіх цих окупованих землях однаково намагається пригнічувати права, гальмувати національно-культурну й політичну діяльність литовців та українців. Співпраця двох народів має одну мету – здобути свободу⁷», – йдеться в новорічному поздоровленні на 1933 р., яке підписали голова правління Литовсько-українського товариства професор Микола Бржішка (1882–1962), члени правління Йозас Пуріцкіс (1883–1934), проф. Людас Вайліоніс (1886–1939), Й. Бартович та секретар Вінцас Дауджвардас (Даугвардіс) (1893–1941).

В 17 номерах бюлетеня є близько 130 статей та інформаційних повідомлень. Розділивши їх за географічними, мовними (таблиця 1) та тематичними (схема 1) ознаками, розглянемо кожну групу зокрема. «Відомості...» звертали увагу насамперед на події в Україні (передовсім у Західній Україні, що тоді перебувала в складі Польщі), Литві та інших державах Європи й Америки, де мешкали українці, подавали інформацію не лише про життя діаспори, діяльність різних українських організацій, але і про ставлення чужоземних держав та різних інституцій до українців.

⁴ Lietuviški periodiniai leidiniai 1823–1940. Kontrolinis sąrašas / Sudarytojai: I. Miškinytė, D. Striaukaitė, V. Valienė, B. Žukauskienė. – Vilnius, 1993. – P. 393–394.

⁵ Lietuvių enciklopedija. – Boston, 1954. – T. 4. – P. 348.

⁶ Lietuvių-ukrainiečių draugijos žinios. Informacinis biuletėnis (dali – LUDŽ. IB). – 1932. – Nr 1. Kovas. – P. 1.

⁷ Sveiki mieli bendradarbiai! // Ibid. – Nr 7. Gruodis. – P. 1.

Мова видання.

У «Відомостях...», за невеликими винятками, використовували литовську мову. Але є декілька цікавих статей з огляду мови. Окреслимо дві групи: статті українською мовою латинським шрифтом та статті українською мовою кириличним шрифтом.

Таблиця 1.

Обсяг та мова бюлетеня «Відомості Литовсько-Українського товариства»

Рік	Число	Кількість сторінок	Мова видання	
			литовська	українська (сторінки)
1932	1	4	×	
1932	2	17	×	
1932	3	16	×	× (латин. шрифт, 7–10)
1932	4	16	×	
1932	5	16	×	
1932	6	16	×	
1932	7	16	×	× (латин. шрифт, 16)
1933	8	24	×	× (латин. шрифт, 12–16, в т. ч. вірші – 15–16)
1933	9	16	×	× (латин. шрифт, 2–3, 4–5)
1933	10	16	×	× (латин. шрифт, 13–14)
1933	11	16	×	× (латин. шрифт, 1–2, 2–3, 3–4, 10–12)
1934	12	16	×	× (латин. шрифт, 1–3, 4–7, 12, в т. ч. вірші – 7–8)
1934	13	16	×	× (латин. шрифт, 1–4, 6–7)
1934	14	16	×	× (2–6, 6–9)
1934	15	16	×	× (3–5, 6–8, 8–9)
1934	16	16	×	× (3–5, 8–10, 11–13, 14–15)
1935	17	16	×	× (4–12)

У третьому числі бюлетеня українською мовою, але латинським шрифтом надруковано статтю про Литовсько-Українське товариство⁸: так литовці, які не знали української мови, могли познайомитись з її мелодійним звучанням. Цю статтю ілюструє світлина «Правління Каунаського відділу українців Литовсько-Українського товариства», на якій бачимо В. Ворона, Й. Бартавічюса, М. Форостенка, П. Гринюка та Р. Мініва.

У восьмому числі (1933) українською мовою латинським шрифтом опубліковано огляд політичних подій у Литві за 1932 р.⁹; в десятому – подано інформацію про Миколаса Ріомера (1880–1946), нового ректора університету ім. Вітаутаса Великого¹⁰.

⁸ Z žyttia Hurtka Ukrajinciv pry Lytovsko-Ukrajinskomu Tovarystvi // LUDŽ. IB. – Nr 3. Gegužė. – P. 7–10.

⁹ Polityčnyj ohlad Lytvy za 1932 rik // Ibid. – 1933. – Nr 8. Vasaris. – P. 12–15.

¹⁰ Novyj Rektor Lytovskoho Universytetu Vytovta Velykoho // Ibid. – 1933. – Nr 10. Gegužė – birželis. – P. 13–14.

Три статті, присвячені відомим литовським пілотам Стяронасу Дарюсу та Стасісу Гіренасу, що вперше перелетіли Атлантику й загинули, не досягнувши Батьківщини, надруковано в 11-му числі¹¹. Статті ілюструє фото летунів біля літака «Літуаніка».

Важливим та болісним днем для литовської історії є 9 жовтня 1920 р., коли після вторгнення польської армії під командуванням Желіговського від Литви відірвали 1/3 території країни. Цій даті присвячено окрему статтю для українців¹². У 12-му числі (1934) подано Акт незалежності Литви¹³, описуються державні свята¹⁴ та святкування роковин Тараса Шевченка¹⁵. В 12-му та 13-му числах описано Литву в цілому¹⁶, в 13-му номері редакція інформує читачів про голод у Вільнюському краї¹⁷. Українською мовою латинськими літерами опубліковано також і поетичні твори: вірш Тараса Шевченка¹⁸ та поздоровлення О. К. Дукельського Литві¹⁹.

Статті кирилицею, написані українською, присвячені письменникові Йозасу Тумас-Вайжгантасові (1869–1933)²⁰ (дві статті та портретне фото) і президентові Литви Антанасу Сметоні (1874–1944)²¹ (три статті з портретним та трьома груповими фото); литовською та українською (автор – М. Біржішка) подано статті, присвячені пам'яті померлого віце-голови Литовсько-Українського товариства Йозаса Пуріцкіса²². Чотири інші статті присвячені історії Литви: в одній розповідається про литовських стрільців²³ (розміщено фото Владаса Путвінскіса – засновника Союзу литовських стрільців та два групові фото стрільців), в інших статтях йдеться про свято Невідомого стрільця²⁴, про литовсько-польський конфлікт стосовно Вільнюса²⁵, судовий процес у Клайпеді²⁶.

Стаття з історії України присвячена Листопадовому Чину (1 листопада 1918 р.)²⁷, а також є інформація про IX з'їзд Союзу визволення Вільнюса, що відбувся в Каунасі 14–15 жовтня 1934 р.²⁸. В 7-му числі, що вийшло у грудні 1932 р., є інформація про концерт-бал українців у Каунасі (литовською та українською мовами, латинський шрифт)²⁹.

Всього в бюлетені українською мовою латинським шрифтом надруковано 16 статей і повідомлень, українською мовою кирилицею – 10 публікацій.

¹¹ Zapoviet Stepana Dariusa i Stasysa Girėnasa // LUDŽ. IB. – 1933. – Nr 11. Rugsėjis. – P. 1–2; Darius i Girėnasa // Ibid. – P. 2–3; Stasys Girėnasa // Ibid. – P. 3–4.

¹² 9 Žovtnia // Ibid. – P. 10–12.

¹³ Akt prohološennia Nezaležnosty Lytvy // Ibid. – 1934. – Nr 12. Kovas. – P. 1–3.

¹⁴ Z nahody deržavnoho Sviata Lytvy // Ibid. – P. 4–7; Nr 13. Balandis. – P. 1–4.

¹⁵ Sviato rokovyn Tarasa Ševčenko // Ibid. – Nr 12. Kovas. – P. 12.

¹⁶ Z nahody deržavnoho Sviata Lytvy.

¹⁷ Holod na Vylenščyni // Ibid. – P. 6–7.

¹⁸ Ševčenko T. Liču v nevoli // Ibid. – 1933. – Nr 8. Vasaris. – P. 15–16.

¹⁹ Dukelskij O. K. Pryvit // Ibid. – 1934. – Nr 12. Kovas. – P. 7–8.

²⁰ В. р. кан. Dr. Juozas Tumas-Vaižgantas // Ibid. – 1933. – Nr 9. Kovas – balandis. – P. 2–3; Dr. kan. Tumas-Vaižgantas jak pysmennyk // Ibid. – P. 4–5.

²¹ Ювілей президента Литовської Республіки Антанаса Сметони // Ibid. – 1934. – Nr 15. Spalis. – P. 3–5; Політична, громадянська й літературна діяльність президента Антанаса Сметони // Ibid. – P. 6–8; Програма свята // Ibid. – P. 8–9.

²² З приводу смерті др. Й. Пуріцкіса // Ibid. – Nr 16. Gruodis. – P. 3–5.

²³ З життя Союзу Литовських стрільців. З нагоди 15-ліття існування Союзу // Ibid. – Nr 14. Liepa. – P. 1–6, 6–8, 8–9.

²⁴ Свято Невідомого стрільця // Ibid. – Nr 16. Gruodis. – P. 11–13.

²⁵ Спир за Вильню // Ibid. – Nr 14. Liepa. – P. 6–9.

²⁶ Клайпедський процес // Ibid. – 1935. – Nr 17. – P. 4–12.

²⁷ Перший Листопад // Ibid. – 1934. – Nr 16. Gruodis. – P. 8–10.

²⁸ Вe pavadinimo // Ibid. – P. 14–15.

²⁹ Kauno ukrainiečių koncertas-balius // Ibid. – 1932. – Nr 2. Gruodis. – P. 16.

Тематика бюлетеня.

Насамперед слід зауважити, що в більшості статей розглядаються питання, які стосуються відразу кількох тем. Якщо вивчати надруковані в бюлетені статті та інформаційні повідомлення з огляду тематики, то можна виділити такі основні теми (див. схему 1): історія України; важке політичне економічне та культурне становище частини України, що перебувала у складі Польщі; прояви негативного ставлення представників польської влади до українського національного руху; прагнення українців до волі та їх боротьба за свободу, а також питання економіки, етнографії, культури, освіти, науки, суспільного життя українців. Велику увагу присвячено особам, що грали провідну роль в українському громадсько-політичному та культурному житті. Автори статей також знайомили литовського читача з життям та діяльністю українців за кордоном, з їхніми громадськими організаціями, розповідали про спроби інших держав полегшити становище українців на батьківщині та ін.

Особливу увагу присвячено розгляду тогочасної громадсько-політичної ситуації в Західній Україні. Зокрема, наголошувалося, що частина українських земель окупована поляками (1932 р., № 7; 1935 р., № 17); у статтях йшлося про репресивні акції польської влади (часто вживалися слова “вандалізм”, “терор”; 1932 р., № 6; 1934 р., № 13, 14), про закриття українських кооперативів (1932 р., № 4), колонізацію поляками (“осадниками”) українських земель (1932 р., № 7), суди, що відбувалися над українцями (1932 р., № 4, 5, 6; 1933 р., № 8, 10; 1934 р., № 12, 13), повідомлялося про скарги українців з приводу порушення їхніх прав (1933 р., № 10), боротьбу за українські школи (1934 р., № 15). В числі 15 за 1934 р. подано інформацію, що поляки карали українців навіть за встановлення та посвячення хрестів.

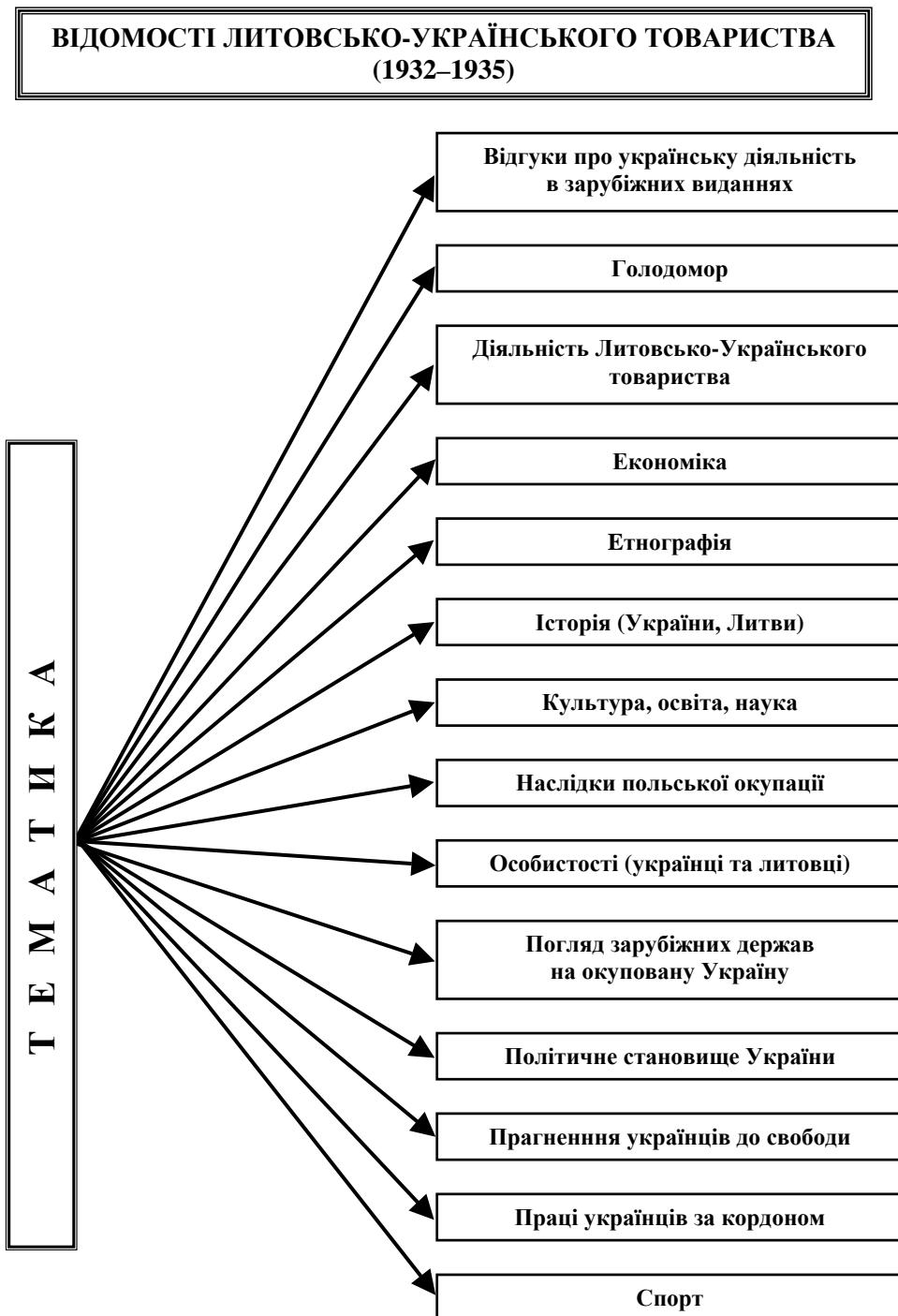
У «Відомостях...» знаходимо повідомлення про працю українців за кордоном: в Берлінському університеті засновано кафедру української мови (1934, № 4), українці брали участь в Міжнародному конгресі національних меншин (1932, № 5) та в міжнародній виставці в Чикаго (1932, № 5; 1933, № 10, 11), в міжнародному з'їзді славістів (1934, № 15), у з'їзді представників організацій української еміграції (1934, № 13). Знаходимо також інформацію про з'їзд українських лікарів у Чехословаччині (1934, № 12), про литовсько-українські збори у Відні (1934, № 12), про життя та діяльність українців на Далекому Сході (1932, № 5). Згадано про українські школи в еміграції (1934, № 12), українські жіночі організації (1934, № 12), українське товариство у Франції (1934, № 13), Спілку українських письменників та журналістів в еміграції (1934, № 13), спілки українців в США (1934, № 13) та Канаді (1934, № 15).

З бюлетеня Литовсько-Українського товариства дізнаємося про життя самого товариства (1932, № 2, 3; 1934, № 15), про його діяльність: півхвилинки на радіо, присвячені товариству (1933, № 11), відзначення роковин Тараса Шевченка у Каунасі (1934, № 12) та ін.

Уже в першому номері «Відомостей...» велику увагу приділено політичній ситуації в Україні, наголошено на необхідності відновлення її незалежності і зауважено, що в США, Канаді та європейських державах спеціальні інформаційні бюро випускають звіти та повідомлення, що знайомлять світову громадськість з реальним станом справ в Україні.

Звертаємо увагу на шостий номер бюлетеня (1932 р.), присвячений вшануванню дня 1 листопада 1918 р., коли українці перебрали владу у Львові до своїх рук. Автор цього повідомлення розповів, що у 1928 р. на десяту річницю проголошення незалежності України у Львові на площі біля собору св. Юра зібралось близько 10 000 українців.

Схема 1.

Після Служби Божої на людей, що йшли на цвинтар, напала польська кінна поліція, багатьох беззбройних учасників походу було вбито. Це підняло хвилю обурення та протестів українців всього світу. Литовці також реагували на це і писали листи співчуття та протесту. Центральний комітет Союзу визволення Вільнюса в Каунасі, Литовсько-Українське товариство та багато інших литовських організацій висловили представникам Західної України співчуття з глибокою впевненістю, що ніякі зусилля ворогів не завадять українцям успішно долати шлях до свободи. Перше листопада згадується і в інших номерах бюлетеня³⁰. У «Відомостях...» знайшлося місце і для спорту: подано інформацію з історії українського спорту, з життя спортивних спілок (1932, № 3; 1934, № 13).

Редакція «Відомостей...» користувалася й матеріалами закордонної преси, передовсім щодо подій в Радянській Україні; особливу увагу приділяли голодомору 1932–1933 рр. (1934, № 13). Реферативно викладали позицію інших держав щодо України: писали про петицію 16 представників парламенту Великої Британії до Ліги Націй про необхідність надати автономію Західній Україні (1932, № 6), про делегацію Конгресу національних меншин до Голови Ліги Націй (1934, № 15), прибуття представників парламенту Великої Британії до Львова (1933, № 9), комітети для допомоги голодуючим українцям (1934, № 13). Статті «Відомостей...» закликають до розповсюдження пропаганди в самій Україні, щоб ідея самостійної держави закріпилася серед широких мас, піднімала їх на боротьбу за незалежність.

Видатні українці.

Литовсько-Українське товариство у своєму бюлетені розповіло про дванадцятьох видатних українців: поетів та письменників, істориків, педагогів, музикантів. Найбільше уваги приділили Тарасові Шевченку – п'ять статей (1932, № 2; 1933, № 9; 1934, № 12, с. 3–4; 12; 12–13); крім цього, в другому номері надруковано вірш Т. Шевченка литовською мовою «Розрита могила» (перекладач Людас Гіра)³¹, а у восьмому номері – вірш «Лічу в неволі...» українською мовою латинським шрифтом³².

Литовські читачі одержали можливість дізнатися про Івана Франка (1932, № 5, до статті додано і його фото), Лесю Українку (1933, № 11), Христину Алчевську (1933, № 11). В бюлетені також є стаття, присвячена активному організаторові українського національного руху на західноукраїнських землях, педагогу Юліянові Романчуку, що помер 22 квітня 1932 р. (1842–1932) (1932, № 3); з нагоди 60-річчя подано відомості і про Богдана Лепкого (1932, № 7), є й короткий життєпис Михайла Грушевського (1935, № 17).

Ще дві статті – про Миколу Садовського (Тобілевича) (1933, № 9) та Миколу Лисенка (1932, № 7). Не залишились забутими і гетьмани Іван Мазепа (1932, № 2) та Богдан Хмельницький, якому присвятили дві статті (1932, № 5; 1932, № 7). «Відомості...» ознайомили литовського читача і з діяльністю митрополита Андрея Шептицького (1932, № 4, с. 1–3, 4–5).

«Відомості...» спеціально писали про діячів, які найкраще репрезентували українську історію та культуру, зробили найбільший внесок у становлення української нації і могли бути добрим прикладом для сучасників – литовців та українців. Наприклад, литовські читачі могли дізнатися, що завдяки творчості Т. Шевченка розпочалося

³⁰ Artinasi svarbios ukrainiečių gyvenime sukaktuvės // LUDŽ. IB. – 1934. – Nr 15. Spalis. – P. 9–10; Перший Листопад // Ibid. – Nr 16. Gruodis. – P. 8–10.

³¹ Ševčenka T. Išraustas Kapas // Ibid. – 1932. – Nr 2. Balandis. – P. 1–2.

³² Ševčenko T. Liču v nevoli // Ibid. – 1933. – Nr 8. Vasaris. – P. 15–16.

піднесення українського національного руху. В одній статті наголошено: “заслуги Т. Шевченка для українського народу є великими та їх важко оцінити. В його творах не тільки оспівується гарна природа України, береги Дніпра, степи, сади, але і світле минуле народу та важке сьогодення; крім цього в поезії Шевченка передбачена велика небезпека щодо майбутнього України, тому він радить своїм співвітчизникам завжди бути на сторожі, палко любити Україну, свою поточну роботу пов’язувати з українською національною ідеєю та твердо вірити, що тільки в боротьбі можна створити свою державу”³³.

І. Франко поставав перед литовцями як громадсько-політичний діяч і видатний поет, який прагнув виховати тип українця-патріота, що не схиляється перед чужим. І. Франко “самовіддано працював на благо свого народу, боровся з усіма негативними явищами, як він сам висловлювався, з “паразитами”, дотримувався принципу: “тільки боротьба є життя”. В своїх віршах він закликав співвітчизників до роботи, закликав твердо крокувати вперед, виховував в їх серцях любов до Батьківщини, віру в свої сили”³⁴. Можна стверджувати, що статті в «Відомостях...» про літературних корифеїв України зацікавили литовців, спонукали перекладати їхні твори литовською мовою.

Розповідали про життя та діяльність митрополита Андрея Шептицького, підкреслюючи його роль як просвітника нації, мецената, патріота України. Зокрема, звертали увагу читачів, що він, незважаючи на спротив поляків, з часом перетворив Львівську семінарію на академію теології (Богословську академію), заснував у Львові науковий інститут та подарував йому велику (4000 томів) бібліотеку. Митрополит А. Шептицький в Римі організував “місії історичних досліджень української церкви”, докладав всіх зусиль, щоб у Львові з’явився український університет, заснував Національний музей у Львові. Щоб запобігти колонізації молоді, матеріально підтримував приватні українські школи; велику увагу приділяв організації, згуртуванню греко-католиків не лише на українських землях, але й за кордоном. Автор однієї з статей особливу увагу звернув на Національний музей, який організував митрополит і де “зберігається 70000 українських візантійсько-слов’янських і загалом східноєвропейських мистецьких творів та археологічних пам’яток”³⁵.

У бюлетені подано інформацію і про кількох литовців: голову правління Литовсько-Українського товариства проф. Міколаса Біржішку (1932, № 5), Йозаса Тумас-Вайжгантаса³⁶ (1933, № 9, с. 2–3, 4–5) та президента Литви Антанаса Сметону³⁷.

В № 13 «Відомостей...» за 1934 р. є повідомлення про те, що пишуть литовці про українців в українському часописі «Новий Час». Кореспондент «Нового Часу» писав, що литовці вже здавна цікавляться життям українців. В Каунасі діє Литовсько-Українське товариство, метою якого є взаємно познайомити обидва народи з їх культурним життям; члени товариства готують концерти української пісні та музики, поставили оперету «Наталка Полтавка»; видають бюлетень, в якому розповідають про життя двох народів литовською та українською мовами.

У часописі «Завтрашній Вільнюс» («Vilniaus Rytokis») опубліковано матеріали про діяльність українських товариств «Рідна Школа» та «Просвіта», про українські

³³ Tarasas Ševčenka // LUDŽ. IB. – 1932. – Nr 2. Balandis. – P. 4.

³⁴ Ivan Franko // Ibid. – Nr 5. Rugsjūtis – rugsėjis. – P. 2–4.

³⁵ Metropolitо Andriejau Šeptickio kultūrinis veikimas // Ibid. – Nr 4. Birželis – liepa. – P. 5.

³⁶ Dr. kan. Tumas-Vaižgantas jak pysmennyk.

³⁷ Ювілей президента Литовської Республіки...; Політична, громадянська й літературна діяльність...; Програма свята.

політичні партії, їхню ідеологію, висвітлено національний рух українців, проблеми співробітництва литовців та українців у Відні й Празі, діяльність Спілки українських лікарів, Союзу українок. У всіх статтях дається об'єктивна інформація³⁸.

Як бачимо, бюлетень Литовсько-Українського товариства був досить інформативним, відображав різні сфери життя українців в Україні і за кордоном, розкривав позицію інших держав щодо стану справ в Україні. Інформація, подана у цьому виданні, була дуже важливою, вона давала можливість литовцям більше дізнатися про своїх сусідів, сприяла зближенню обох народів.

Висновки:

1. Інформаційний бюлетень «Відомості Литовсько-Українського товариства» був одним з напрямів литовсько-українського співробітництва у міжвоєнний період.
2. Редакція та автори «Відомостей...» інформували литовців про малознайому для них українську культуру.
3. Оприлюднені інформаційні матеріали свідчать, що литовці підтримували та приєднувалися до ідей національної самостійності та державної незалежності, які відстоювали українці.
4. Питання свободи України, що піднімалося в бюлетені, було прекрасним прикладом для литовців у боротьбі за повернення Вільнюського краю.
5. Опис життя та діяльності відомих українців давав читачам нові приклади любові до рідної культури та відповідальності перед власним народом, спонукав литовців шукати подібних діячів в історії свого народу.
6. Через україномовні тексти, надруковані латинським шрифтом, читачі, які не знали української мови, могли познайомитись із її звучанням.
7. Інформація про історію, культуру, економіку та політичне становище сусідньої України сприяла розвитку литовської суспільної свідомості та культури.

«NEWS OF THE LITHUANIAN-UKRAINIAN SOCIETY»: ITS CONTRIBUTION TO LITHUANIAN CULTURE

Aldona VASILIAUSKIENIE

*Šiauliai University, the Ivan Franko National University of L'viv,
15-12, Vivulskio St., Vilnius, 2006, Lithuania*

The author analyses the topics of the information bulletin *News of the Lithuanian-Ukrainian Society* (1932–1935) and its impact on Lithuanian social and cultural life. It was the first periodical in Lithuania covering the public and political life on the territory of Ukraine in the 1930-ies. Its aim was to provide Lithuanians with information on Ukrainian history and culture, as well as on the key figures of the Ukrainian national movement.

Key words: Lithuania, the Lithuanian-Ukrainian Society, *News of the Lithuanian-Ukrainian Society*, Kaunas, M. Birzhishka.

³⁸ Lietuviai apie ukrainiečius // LUDŽ. IB. – 1934. – Nr 13. Balandis. – P. 13.

**«LIETUVIŲ-UKRAINIEČIŲ DRAUGIJOS ŽINIOS»:
INDELIS LIETUVOS KULTŪRAI**

Aldona VASILIAUSKIENĖ

*Šiaulių universitetas, Lvovo nacionalinis Ivano Franko universitetas,
Vivulskio, 15-12, Vilnius, 2006, Lietuva*

1929 m. Kaune buvo įkurta Lietuvių-ukrainiečių draugija jau po 4 veiklos metų nusprendė leisti informacinį biuletinį «Lietuvių-ukrainiečių draugijos žinios». Nuo 4 iki 16 puslapių išaugęs nereguliariai leistas Biuletenis (kartą į mėnesį arba ir kartą į kelis mėnesius), teikė informaciją apie lenkų okupuotos Ukrainos sunkią ekonominę, politinę bei kultūrinę padėtį, lenkų žiaurumus, kalbėjo apie ukrainiečių laisvės troškimą ir visokeriopas pastangas šiam tikslui pasiekti. Leidinyje pateikta informacija iš ukrainiečių gyvenimo bei veiklos išseivijoje bei užsienio valstybių požiūris į okupuotos Ukrainos padėtį. Ne kartą lyginama lenkų okupuota Ukrainos dalis su Vilniumi bei Vilniaus kraštu. Biuletenyje nemaža vietos skirta žymiesiems ukrainiečiams, kėlusiemis laisvės idėjas, pateikta informacija ir apie kelis lietuvius.

Raktažodžiai: Lietuvių-ukrainiečių draugija, Lietuvių-ukrainiečių draugijos žinios, Lietuvių-ukrainiečių draugijos biuletenis, Ukraina, Lietuva, Mykolas Biržiška, Kaunas.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2007

Прийнята до друку 22.03.2007